

Álggahus

Sámi oahpahusa fierpmádat vuodđuduvvui sámegeiel oahpaheddjiid konferánsas Málavuomis 19.09.2013. Fierpmádaga ulbmil lea earet eará ovddidit ja ovdánahttit sámi oahpahusa gustovaš sámi oahppoplánaid ja sámegeiela oahppoplánaid olis Norggas. Oahpaheaddjit ja skuvlajođiheaddjit geat barget sámi oahpahusain sáhttet searvat fierpmádahkii. Institušuvnnat, studeanttat ja earát geat barget sámi oahpahusain sáhttet maiddá searvat. Sámi mánáidgárddiide ii gávdno, min dieđu mielde, riikaviidosas fierpmádat. Dan dihte rahpat ovdaskuvlaoahpaheddjiide ja mánáidgárdebargiide vejolašvuoda searvat fierpmádahkii, muhto dála ruhtadili ja resurssaid dihte eat sáhte čiekŋudit mánáidgárddiid rámmaplánii.

Dán guhkesáiggeplána lea stivra ja čállingoddi ráhkadan 2014 čavčča. Plána lea bagadussan stivrui ja čállingoddi. Doaimmaplána lea maid reaidun fierpmádahkii mihtuid olaheamis, vuodđun vejolaš prošeaktaohcamiidda ja jahkeplána doaimmaid plánemii. Konkrehta doaimmat čilgejuvvojit jahkeplánas. Guhkesáiggeplánas leat olles áigodaga bájit mihtut. Sámi oahpahusa fierpmádaga doaimmaplána gusto 2014-2017 áigodahkii, muhto árvvoštallojuvvo ja reviderejuvvo jahkásaččat. Plána ovdanbuktojuvvo ja sáddejuvvo gulaskuddamii miellahtuide. Kvalitehtasihkkarastin ja árvvoštallán dahkko jahkásaččat stivrra bokte. Sámi lohanguovddáš lea fierpmádaga čállingoddi.

Duogáš

Fierpmádat lea “Sámi oahpaheaddjefierpmádat – Čielggadeapmi” (2010) vuodul ásahuvvon. Čielggadeami lea Jan Henry Keskitalo dahkan Sámi allaskuvla bokte, ja lea diŋgojummi Sámedikkis.

2013 guovvamánu lei okta oassi sámi oahpaheddjiin čoahkkanan kursii Tromsii ja doppe nammaduvvui bargajoavku mii bargagođii fierpmádaga álggahemiin. Fierpmádat vuodđuduvvui čakčamánu 2013 Málavuomis, sámi oahpaheddjiid ja skuvlajođiheddjiid

konferánsas maid Sámi lohanguovddáš ja Tromssa sámeskuvla lágideigga. Stivra mii válljejuvvui 2013-2017 áigodahkii lea, jodiheaddji Inger Anne Gaup, nubbijodiheaddji Ester Kristine Johnsen ja stivramiellahtut Jan Ole Hermansen, Unni Amundsen ja Mona Fjellheim.

Fierpmádaga bargosuorgi

Fierpmádaga ulbmil lea earet eará ovddidit ja ovdánahttit sámi oahpahusa gustovaš sámi oahppoplánaid ja sámegeiela oahppoplánaid olis Norggas. Fierpmádat galgá ovdánahttit, fuolahit ja ovttasbargat gelbbolašvuodain sámi oahpahas/profešuvnnas. Fierpmádat galgá maid ovddidit oahpahasas sápmelaččaid álgoálbmot prinsihpaid.

Fierpmádaga bargosurggiid lea ávkkálaš dárkkistit, ovdamearkka dihte ii sáhte fierpmádat váldit badjelast barguid nugo konkrehta oahponeavvuid ovdánahttima. Mii čujuhit maid šiehtadussii gaskal fierpmádaga ja Sámedikki, mii lea fierpmádaga vuoddu ja mandáhtta.

- Fierpmádat galgá doaibmat guovddášsadjin miellahtuide.
- Fierpmádat galgá leat arena sámieliat oahpahasvásáhusaid ja dieđuid juohkimii.
- Fierpmádat galgá aktiivvalaččat lonohallat ja gaskkustit áigequovdilis dieđuid miellahtuide ja servodahkii.
- Fierpmádat galgá leat oktavuodalađas gaskal miellahtuid ja guovddáš eiseválddiid.
- Fierpmádat galgá fuolahit ahte guoskevaš eiseválddit fuomášit makkár hástalusat ja dárbbut sámieliat oahpahasas sáhttet leat.
- Fierpmádat galgá unnimusat okte jahkái láchččet čoagganeami miellahtuide, jus ruhtadili ektui lea vejolaš. Juohke čoagganeapmi čadno fágalaš čoagganeapmái, konferánsii dahje seminárii. Čoagganeami fáтта mearrida stivra, miellahtuid sávaldagaid mielde.
- Fierpmádat oassálaste vejolaš ovttasbargguiguin eará doaibmaoasálaččaiguin vai sámieliat oahpahas ovddiduvvo ja ovdána.

Bargosuorggit áigodagas

Doaimmaplánas lea fokusa muhtun guovddáš surggiide maiguin fierpmádat galgá bargat plánaáigodagas. Suorggit leat juohkojovvon guđa oassái; ruhtadeapmi, organisašuvdna, miellahtut, máhttolokten, oahpponeavvut ja fierpmádathuksen.

Ruhtadeapmi

Go fierpmádat vuodđuduvvui 2013 čakčamánu, bastevaš ruhtadeami haga, de šaddá okta dain stuorámuš doaimmain háhkat bastevaš ruhtadeami fierpmádahkii. Bastevaš ruhtadeami haga lea váttis plánet ja čadahit doaimmaid maid áigut.

Mihttu:

Sámi oahpahusa fierpmádagas lea bastevaš ruhtadeapmi mii gokčá fierpmádaga dárbbuid.

Doaimmat:

- Ohcamušat guoskevaš ruhtadangálduide: Sámediggi, fylkkamánnit ja fylkagiieldat
- Guhkitáigge bargat áigeovdilis instánssaid guvlui
- Čalmmustahttit dárbbuid mediain.

Ovddasvástáduš:

- Čállingoddi/stivrajodiheaddji
- Buohkat
- Stivra

Organisašuvdna

Fierpmádat lea ain varas, ja dan dihte ferte rahkadit rutiinnaid fierpmádaga doibmii ja organiseremii. Doaimmaid ja mihttuid olaheapmái dárbbasuvvo stabiila organisašuvdna ja čállingoddi.

Mihttu:

Leat doaibmi fierpmádat.

Doaimmat:

- Čielga ovddasvástádušjuohku
- Čuovvolit jahkejuvlla iešgudetlágan bargguiguin
- Doallat stivračoahkkimiid
- Stivramearrádušaid čuovvolit
- Ovttasbargat áigeovdilis ovttasbargoguimmiiguin
- Lágidit árvoštallama/guorahallama mii guoská miellahtuide

Ovddasvástáduš:

- Buohkat
- Čállingoddi
- Buohkat
- Čállingoddi
- Buohkat
- Čállingoddi

Miellahtut

Fierpmádagas lea mihttun bargat sámi oahpaheddjiid ja earáid ovddas geat barget sámigielat oahpahasain, vuoddoskuvladásis gitta joatkka- ja rávisolbmuidoahpahusdássái. Fierpmádaga dáhttu lea olahit eanemus lági mielde mihttojoavkkus, ja nu ávkkástallat go oallugat servet vásáhuslonohallamiidda, diehtujuohkimii jna.

Mihttu:

Olahit eanemus lági mielde sámi oahpaheddjiid – Fárrolaga mii gievrut

Doaimmat:

- Diehtujuohkin miellahtuide
- Bargat áššiiguin mat gusket sámi oahpaheddjiide – dát movttiidahtta eambbosiid šaddat miellahtun
- Doallat čoahkkimiid miellahtuide miellahtuiguin
- Bivdit miellahtuin oaiviliid áššiide maiguin fierpmádat galgá bargat

Ovddasvástáduš:

- Buohkat
- Stivra
- Buohkat
- Čállingoddi

Máhttolokten

Oahppoplánadagus Máhttoloktemii lea heivehuvvon nu ahte oahppit olahit oahppanjoksosiid. Sámi oahpaheaddjit dárbbášit máhttoloktema vai ožžot inspirašuvnna ja gelbbolašvuoda mii dagaha ahte oahppanjoksosat olahuvvot, erenoamážit 2013 reviderejuvvon oahppoplánaid ektui. Dássázii leat unnán dahje eai oba leatge sámi oahpaheddjiide fálaldagat máhttoloktemii mat njuolgut leat čadnon oahppoplánaid gelbbolašvuodamihtuide.

Mihttu:

Sámi oahpaheaddjit ožžot máhttoloktema reviderejuvvon oahppoplánaid ektui

Doaimmat:

- Viežžat máhttoloktendárbbuid oahpaheddjiin
- Čalmmustahttit máhttoloktendárbbuid
- Bargat máhttoloktenfálaldagaid álgaheami ovddas
- Lágidit kurssa/seminára okte jagis, jus ruhtadili ektui lea vejolaš

Ovddasvástádus:

- Stivra
- Buohkat
- Buohkat
- Buohkat

Oahpponeavvut

Olu fágain ja dásiin váilot sámigielat oahpponeavvut ja ráhkadit daid váldá olu áiggi.

Ruhtagažaldat bohtá álo go oahpponeavvuid ráhkadeami galgá oážžut johtui, dan seammá olmmošlaš resurssaiguin. Mis eai juolo sámi oahpaheaddjit oahpponeavvuid ráhkadeapmái. Sin dárbbasit skuvllain, oahpahit sámi ohppiid. Movt sáhttit mii fárrolaga gávdnat álkis ja realisttalaš čovdosiid dása ja mainna lea eanemus hoahppu bargat lea juoga mainna fierpmádat áigu bargat.

Mihttu:

Kártet ja čalmmustit oahpponeavvuid dárbbu

Doaimmat:

- Diđoštít oahpponeavvuid dárbbu.
- Čalmmustahttit váilevaš oahpponeavvuid
- Movttiidahttit oahpponeavvobuvttadeapmái ja lonohallamii
- Gulahallat oahpponeavvolágádusaiguin ja oahpponeavvobuvttadeddjiiguin
- Álggahit digaštallama oahpponeavvuid vátnivuoda birra, dainna mihtuin ahte gávdnat álkis ja realisttalaš čovdosiid problematihkkii

Ovddasvástádus:

- Buohkat
- Buohkat
- Stivra
- Stivra

Fierpmádathuksen

Fierpmádathuksen lea dehálaš bargu ovddideamis vásáhuslonohallamiid ja máhtu gaskal miellahtuid. Fierpmádat lea huksejuvvon dego riikaviidosas fierpmádat mii gokčá visot sámigielat oahpahusa. Lea maid vejolaš ráhkadit báikkálaš- ja regionála joavkkuid mat barget dihto giella- dahje luohkkádásis. Ovdamearkka dihte sáhtta joatkkaskuvlaoahpaheddjiiguin leat sierra joavku mas barget ovttaš, dahje ahte gáiddusoahpahusoahpaheddjiiguin lea sierra vuollejoavku.

Mihttu:

Fierpmádathuksen ovttašbarggu ja ovdánahttima dihte.

Doaimmat:

- Láhčit ásaheami fága, dási ja gillii vuollejoavkkuide
- Láhčit miellahtuid fierpmádathuksema

Ovddasvástádus:

- Buohkat
- Buohkat

Čoahkkáigeassu

Maŋŋel áigodaga galgá fierpmádat leat:

- Bures doaibmi fierpmádat mii ovddida sámi oahpahusa
- Bures doaibmi organisašuvdna mas lea bastevaš ruhtadeapmi mii addá einnostahttivuođa
- Dehálaš jietna servvodagas, sámi oahpahusa ovdánahttimii ja ovddideapmái
- Fierpmádathuksemii arena, mii láchčá vásáhusjuogadeapmái gaskal sámi oahpahusa oahpaheddjiid
- Diehtujuohkininstánsa ja ovttašbargoguoibmi miellahtuide ja áigeovdilis eiseválddiide
- Lágideaddji čoahkkimiidda ja máhttoloktenkurssaide miellahtuid sávaldagaid ektui